Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0521U101500

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 30-05-2021

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Морозова Дар'я Сергіївна
2. Morozova Daria S.

Кваліфікація: к. філос. н., 09.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор наук

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 09.00.11

Назва наукової спеціальності: Релігієзнавство

Галузь / галузі знань: Не застосовується

Шифр наукової спеціальності: 09.00.14

Назва наукової спеціальності: Богослов'я

Галузь / галузі знань: Не застосовується

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 05-05-2021

Спеціальність за освітою: Культурологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): Д 26.053.21

Повне найменування юридичної особи: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 02125295

Місцезнаходження: вул. Пирогова, 9, м. Київ, 01030, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 02125295

Місцезнаходження: вул. Пирогова, 9, м. Київ, 01030, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації:

Коди тематичних рубрик: 21.15.61, 21.31.51.11

Тема дисертації:

1. Богословська антропологія Антіохійської школи та роль її спадщини у розвитку слов'янських культур

2. Theological anthropology of the School of Antioch and the role of its heritage in the development of Slavic cultures

Реферат/анотація:

1. Дослідження розглядає дві тісно пов'язані теми: антропологічну думку Антіохійського патристичного осередку та її роль у розвитку слов'янських культур і, насамперед, Київської традиції. У вступному І розділі підсумовано наукову літературу щодо Антіохійської школи, обґрунтовано методологію, окреслено мультикультурний ландшафт, у якому формувалася школа. Стислий історичний нарис формування школи зіставляє іманентний погляд антіохійців на власний інтелектуальний родовід із поглядами провідних патрологів. Показано, що самі антіохійські богослови доби розквіту школи (IV-V ст.), на відміну від частини дослідників, вірили в континуальність свого осередку. Їхня постійна орієнтація на діячів, яких вони вважали своїми попередниками – від апп. Петра і Павла, св. Ігнатія і св. Феофіла аж до свтт. Мелетія, Флавіана, а потім і Золотоуста – сама по собі була формотворчою для їх думки. Основний ІІ розділ окреслює специфічні риси

антіохійської антропології, досліджуючи бінарні опозиції, дотичні до екзистенції кожної людини: діти і дорослі, робітники і співці, мертві і живі, раби і вільні, гості і господарі тощо. Самобутність антіохійського підходу зумовлена розумінням засадничої антропологічної категорії – образу Божого, що визначає людську гідність. Якщо інші школи, спираючись на вчення Оригена, обмежують богообразність духовно-інтелектуальним життям людини і виключають тіло із imago Dei, то антіохійські богослови, розвиваючи ідею свт. Іринея Ліонського, обережно залучають людську тілесність до категорії образу – як прототип Божого олюднення. У цьому виражається властивий сирійському християнству «містичний матеріалізм», що впливає на всі аспекти їхнього бачення людини. Приміром, він виражається у пошуку мирянських ідеалів святості та введенні шлюбу у число таїнств Церкви. Він позначається на аскетиці, сприяючи переходу від «ангелологічного» до суто антропологічного чернечого ідеалу. Він спонукає до осмислення праці не як прокляття, а як богоподібного перетворення матеріального світу. Він веде до буквального і соціоцентричного розуміння Літургії як підґрунтя радикальної солідарності громади, яке, водночас, дає місце вдячності за добробут «зовнішніх» - антіохійського різновиду екуменізму. Він дозволяє ототожнювати духовне здоров'я з благодушністю і потягом до життя (евтюмія, протюмія, тюмедія), пов'язуючи духовну недугу із браком цих якостей (атюмія). Іншим стрижнем антіохійської антропології є нюансована рефлексія над «свободою, що є в нас» і радикальна критика рабства. Слідом за свт. Іринеєм, антіохійці наголошують, що людину створено вільною обирати смерть чи безсмертя, а отже асоціюють початок історії з невизначеним станом дитинства, відкритим до непередбачуваної співтворчості Бога і людини. У третьому розділі підсумовано гіпотези, що пояснюють незрівнянний авторитет сирійського богослов'я у кириличному світу, описано шляхи знайомства слов'ян зі спадщиною Антіохійської школи, наведено приклади впливу антіохійської думки на гомілетику, мистецтво, агіографію, космологію та екологію давньокиївської традиції, проаналізовано показовий випадок її відображення в українському фольклорі. Нарешті, четвертий розділ зосереджується на ролі антіохійської спадщини у культурі ранньомодерної України. В цей період ірраціональне благоговіння перед давньою Сирією змінюється живими контактами Київською митрополією та Антіохійським патріархатом і переходить у обопільний науковий інтерес, супроводжуваний меценатством українських можновладців. Завдяки величезній увазі українських друкарів до автентичних антіохійських творів, думка цього осередку своєрідно відбивається на творчості провідних богословів цього часу, як-от свт. Димитрія Туптала, Стефана Яворського, Симона Тодорського, Паїсія Величковського, Григорія Сковороди. Зокрема, сковородинське богослов'я «Духа свободи» розглянуто в контексті своєрідної антіохійської «теології визволення».

2. The study examines two closely related topics: the anthropological thought of the Antiochian patristic center and its role in the development of Slavic cultures and, above all, the Kyivan tradition. In the introductory Chapter I summarize the scholarly approaches to the School of Antioch, substantiate the methodology, and outline the multicultural landscape in which the school was formed. A brief historical sketch of the formation of the school compares the immanent views of the Antiochians on their own intellectual pedigree with the views of leading Patristic scholars. It is shown that heyday Antiochian theologians (in the 4th and 5th centuries), unlike some researchers, believed in the continuity of their center. And their constant orientation towards the position of their supposed predecessors – from Stt. Peter and Paul, St. Ignatius and St. Theophilus to St. Meletius, Flavian, and later Chrysostom –was itself formative for their thought. The main Chapter II outlines the specific features of the Antiochian anthropology, exploring the binary oppositions related to the existence of each person: children and adults, workers and singers, dead and alive, slaves and free people, guests and hosts, etc. The uniqueness of the Antiochian approach is based on their understanding of the key anthropological category – the image of God, which determines human dignity. While the other schools, relying on the teachings of Origen, limit divinity to man's spiritual life and exclude the body from imago Dei, the Antiochians, developing the idea of St. Irenaeus of Lyons, carefully draw the human body into the category of image – as a prototype of God's humanization. This is an expression of the "mystical materialism" inherent in Syrian Christianity, which affects all aspects of Antiochian vision of man. For example, it is graphic in their search for lay ideals of holiness and the introduction of marriage into the sacraments of the Church. It also affects asceticism, causing the transition from the "angelological" to the strictly anthropological monastic ideal. It encourages the understanding of labor not as a curse, but as a god-like

transformation of the material world. It leads to a literal and sociocentric understanding of the Liturgy as the ground for the radical solidarity of the community, which, at the same time, gives place to gratitude for the welfare of the "outsiders" - the Antiochian form of ecumenism. It leads to equating spiritual health with cheerfulness and striving for life (euthymia, protumia, thumedia), linking spiritual illness with the lack of these qualities (atumia). As Theodoret's work affirms, this ideal of euthymia is rather remote from the Stoical ideal of impassibility (apatheia), pertinent to the other schools. Another core of Antiochian anthropology lies in the nuanced reflection on "the freedom we have inside". Antiochian preachers and scholastics thoroughly opposed it not only to physical slavery and other types of submission, but also to all psychological dependencies, destiny, and even God's Providence. The inner freedom is so inherent in the human that is not undermined even by enslavement; however, this conviction did not attenuate their radical critique of slavery. Following St. Irenaeus, the Antiochians emphasize that man was created free to choose mortality or immortality, and therefore associate the beginning of history with the uncertain state of childhood, open to the unpredictable co-creation of God and man. Successfully combining the two opposite pedagogical metaphors – the Aristotelian tabula rasa (actually, a palimpsest) and the Platonic "fortress of mind" – Antiochian Christians avoided the fruitless struggle between the ideals of introspection and social ministry. Chapter III considers possible explanations of the immense influence of Syrian theology in the Cyrillic world, describes the ways of acquaintance of the Slavs with the heritage of the Antiochian school, gives examples of the influence of Antiochian thought on homiletics, art, hagiography, cosmology and ecology of ancient Kyivan tradition. Finally, Chapter IV focuses on the role of the Antiochian heritage in the culture of Early Modern Ukraine. During this period, the irrational reverence for ancient Syria is replaced by live contacts between the two cultures and a mutual scholarly interest develops. Due to the central role of authentic Antiochian works in the early Ukrainian printing, the intuitions of this center are originally reflected in the work of leading educators and theologians of this time, such as St. Dymytriy Tuptalo, Stefan Yavorsky, Ivan Mazepa, Simon Todorsky, Paisiy Velychkovsky, Hryhoriy Skovoroda. Among others, Skovoroda's theology of the "Spirit of freedom that is born inside us" is viewed in the context of what might be called the Antiochian "Liberation theology".

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки:

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності:

Підсумки дослідження:

Публікації:

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації:

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чорноморець Юрій Павлович

2. Chornomorets Yuriy Pavlovych

Кваліфікація: д.філос.н., 09.00.11

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чорноморець Юрій Павлович

2. Chornomorets Yuriy Pavlovych

Кваліфікація: д.філос.н., 09.00.11

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Філоненко Олександр Семенович

2. Filonenko Oleksandr Semenovych

Кваліфікація: д. філос. н., 09.00.14

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Говорун Сергій Миколайович

2. Hovorun Sergii Mykolaiovych

Кваліфікація: д. філос. н., 09.00.14

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Горяча Марія Степанівна

2. Horiacha Marija Stepanivna

Кваліфікація: д.б, 09.00.14

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Рецензенти

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради Чорноморець Юрій Павлович

Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні

Соловій Роман Павлович

Відповідальний за підготовку облікових документів

Реєстратор

Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності

Юрченко Т.А.